

nr. 2006/3 (mei - juni 2006)

- De Witte van Sichem kwaakt verkeerd.
- De Huybergse baan te Essen vraagt om paddentunnels!
- Latent albinisme bij amfibieën.
- Padden in amplexus met een dode Stierkikker: onvrijwillige doodslag of necrofilie?
- Populatie Gladde slangen afgegraven in de Kikbeek te Maasmechelen!
- Boomkikker te Maaseik? Wat 'kerkert' er in het struikgewas?
- Nieuwe slangensoort ontdekt op Borneo.
- Vierdaagse naar de Argonne.

De Witte van Sichem kwaakt verkeerd

Dominique Verbelen

De Witte, naar de gelijknamige schelmenroman van Ernest Claes uit 1920, werd voor het eerst verfilmd in 1934 door Jan Vanderheyden en scenariste Edith Kiel, met Jefke Bruyninckx in de titelrol. De film kende een enorm succes in Vlaanderen. In 1979 ging Robbe De Hert in op het voorstel van de producent om er een remake van te maken. Zijn Witte van Sichem werd een schrijnend portret van de miserabele levensomstandigheden in het landelijke Vlaanderen van 1900. Lewie Verheyden, de Witte genoemd, is een rakker die meer slaag dan eten krijgt en wanneer hij niet op de schoolbanken zit, hard moet werken op de akkers van de dominante boer Coene. Maar de Witte, gespeeld door Eric Clerckx, is een rebel. Hij neemt geen vrede met de realiteit en haalt nog steeds de grootste kwajongengestreken uit. De versie van De Hert werd een fraai gefotografeerde en bekwaam gemaakte verfilming van een streekroman met landschapsbeelden die ons zo terugplaatsen naar het begin van de 19de eeuw.

Fig. 1. Meerkikker (*P. ridibundus*).
(foto Jan Van Der Voort)

En ook voor herpetologen is dit best een interessante film. Op het ogenblik dat Lewy het leven niet meer ziet zitten, steekt hij zijn zondagse kermisbroek vol met keien en wil hij zich verzuipen in een vijver. Merkwaardig genoeg wordt zijn verzuippoging op de geluidsband begeleid door het gelach van Meerkikkers (*Pelophylax ridibundus*) (fig. 1). Vreemd. De

opnames van deze film werden immers gemaakt tussen 13 augustus en 12 oktober 1979 in Zichem (waar de verzuipscène werd gefilmd aan een vijver niet ver van de kerk), Testelt, Diest, Averbode, Ottenburg en Antwerpen, lang voor de aanwezigheid van Meerkikkers op die plaats(en) bekend was. De oudste gedocumenteerde waarneming van allochtone Meerkikkers in Vlaanderen dateert uit december 1975 toen enkele honderden exemplaren uit Bulgarije 'per ongeluk' door de Bulgaarse trucker Vasil Boev Mancev werden uitgezet in Wetteren (R.Jooris, in litt.). Vervolgens bleef het wachten tot 1999 tot de soort ook op andere plaatsen werd gemeld (Zemst, Zonhoven, Merelbeke en Melle). Zouden de kwakers uit de Witte van De Hert de meeste totnogtoe gekende waarnemingen dan voorafgaan? En zou één van de eerste waarnemingen van Meerkikker in Vlaanderen bijgevolg uit Zichem afkomstig zijn?

We deden navraag bij regisseur Robbe De Hert, zijn toenmalige regieassistent Willem Thijssen en Tim Van der Poel van het Filmarchief. Het geluid van de lachende Meerkikkers bleek achteraf te zijn toegevoegd in de studio waarbij (vermoedelijk) Ton De Graaff, de verantwoordelijke voor de geluidsband, uit het beschikbare kikkergeluidenarchief had gekozen voor het meest herkenbare gekwaak. Een schoonheidsfoutje dus bij de geluidsmontage. De kans dat bij een volgende remake wel echte Meerkikkers live de geluidsband zullen vullen, is echter wel reëel, aangezien Meerkikker sinds 1999 zijn opmars in Vlaanderen onverdroten verder zet, ook richting Zichem, met o.a. al waarnemingen vlakbij in Betekom en Aarschot.

De Huybergse baan te Essen vraagt om paddentunnels!

Joris Pinseel

Zowel tijdens het voorjaar als het najaar van 2004 vielen er heel wat verkeersslachtoffers op een relatief lang traject langsheen de Huybergsebaan. Padden, kikkers en salamanders werden er slachtoffer van langsrazende wagens. Dit konden we als natuurliefhebbers niet verder laten gebeuren en daarom gingen we in 2005 tot de overzetactie over. In 2006 werd dit initiatief herhaald.

Op 11 februari 2006 werd het nodige materiaal opnieuw bij elkaar gezocht (plastiek, houten paaltjes, emmers, verkeersborden, paddenstickers, dranghekken, noodsignalisatie). Alles werd vakkundig klaargemaakt en geplaatst. Dankzij de materiële steun van de firma Bouw-punt en de logistieke steun van de gemeente Essen kon dit op een relatief goedkope wijze worden verwezenlijkt. De hele buurt werd met een flyer geïnformeerd over de actie zodat iedere bewoner erbij betrokken werd. Met spanning werd gewacht tot de eerste dieren verschenen maar door de lang aanhoudende vorst werden deze pas op 25 maart gesignaleerd en vanaf dan was het alle hens aan dek.

Door de zachte temperaturen en de lichte regen trokken de dieren in grote getale over de weg. Ter hoogte van de ca. 350 m lange afspanning werden relatief weinig slachtoffers geteld; de meeste exemplaren konden veilig worden overgezet. Tussen de Nolsebaan en de PIDPA vielen echter heel wat slachtoffers, hoofdzakelijk salamanders en kikkers. Ook op 26 maart was het nog zacht en regenachtig dus opnieuw was er massale trek. Er werden amfibieën opgemerkt tot 16 april. Het is echter niet helemaal zeker of de exemplaren van april nog echte 'trekkers' waren. Vermoedelijk hadden deze late exemplaren betrekking op dieren die tijdens hun nachtelijke voedseltochten in de emmers terechtkwamen. Gelukkig, want zo werden ze niet doodgereden.

Met een groep vrijwilligers werd van 25 maart tot 16 april 2006 geteld en overgezet, zowel 's avonds als 's morgens. Dankzij de inzet van een gering aantal mensen kon een mooi resultaat worden behaald. Op het traject van de Kalmthoutse Steenweg tot aan de PIDPA werden 1818 amfibieën geteld waarvan 394 verkeersslachtoffers (= 21,6 %). Tijdens de overzetactie van 2005 tikten we af op 1826 amfibieën waarvan 973 verkeersslachtoffers (= 53,28 %).

De voorjaarstrek concentreerde zich in drie verschillende zones: het traject Hey-endlaan tot Struisven (grotendeels afgespannen), de omgeving van Camping 'Wildertse Rust' (niet afgespannen) en het traject Nolsebaan tot PIDPA (niet afgespannen). Slechts één gedeelte van ca. 350 m kon worden afgespannen maar ook hier vielen nog 302 verkeersslachtoffers, vermoedelijk dieren die noord-zuid trokken. De overige 91 amfibieën werden doodgereden op de niet afgespannen zones. Mogelijk vielen

hier 's nachts meer slachtoffers, maar tegen de eerste ochtendronde is een aantal meestal al opgeruimd door 'lijkenpikkers' (kraaien, eksters en kauwen) en vallen deze doden niet meer op te sporen.

In vergelijking met 2005 werd voor het eerst de aanwezigheid van Vinpootsalamander vastgesteld (2 ex. op 26 maart 2006) en werden er veel meer kikkers en salamanders waargenomen tussen de Nolsebaan en PIDPA. De aangebrachte afspanning heeft haar nut bewezen, ook al werden niet alle exemplaren opgevangen. Conclusie: de Huybergsebaan vormt een belangrijke amfibieënoversteekplaats en permanente oplossingen dringen zich op, vooral omdat deze weg een drukke verkeersader vormt tussen Wildert, Weekendzone en Hoek.

In 2005 werden volgende initiatieven geformuleerd: het ganse traject (ca. 2,5 km) zou moeten worden afspannen met plastic en emmers; verkeersborden moeten worden geplaatst; enkele paddentunnels met verkeersdrempels zouden moeten worden voorzien en ook nieuwe poelen worden best gegraven.

Ieder voorstel heeft zijn voor- en nadelen. Zeker is dat we momenteel over véél te weinig vrijwilligers beschikken om het ganse traject op een degelijke wijze met plastic af te screenen: het plaatsen, onderhouden en controleren is te tijdrovend en gevaarlijk door de snelheidsduivels op deze drukke weg. De aanleg van oversteekplaatsen in bufo-bulten (fig. 2) kost veel geld en kan enkel worden gerealiseerd indien er financiële steun zou zijn van o.a. de gemeente Essen en/of het Grenspark 'Zoom-Kalmthoutse Heide'.

Het graven van nieuwe poelen tenslotte vereist de toestemming van de huidige eigenaars.

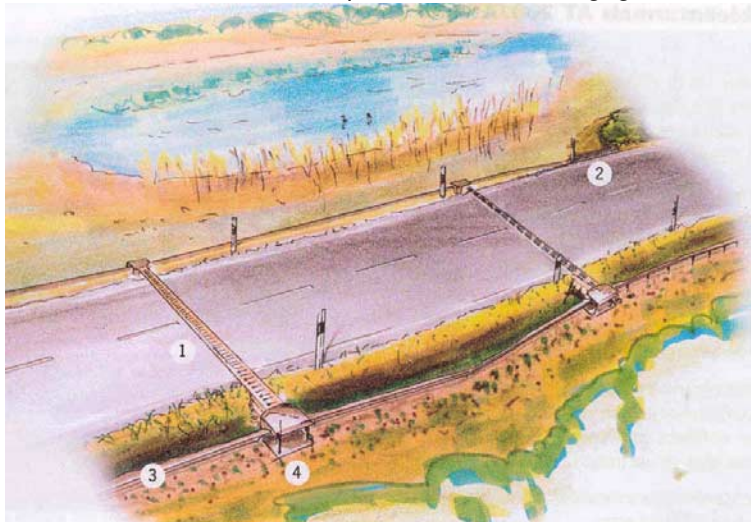
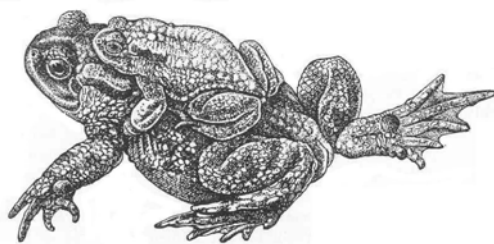

Fig. 2. Een tunnelsysteem voor amfibieën (Aco pro) onder de Huybergse baan zou het aantal verkeersslachtoffers bij amfibieën drastisch beperken!

Een degelijk uitgewerkt voorstel van een gemeenteraadslid werd niet aanvaard door de meerderheid van de Essense gemeenteraad. Later werden wel gesprekken gevoerd met het Grenspark 'Zoom-Kalmthoutse Heide' om voorstellen uit te werken ter bescherming van de amfibieën. Tot nu toe zijn er nog geen concrete plannen. Wachten dus.

Uiteraard willen we alle medewerkers van harte bedanken voor hun inzet maar één persoon willen we met nadruk vernoemen. Mark Gebruers (die langs het traject woont) heeft vele uren gespendeerd aan het veilig overzetten van de dieren. Bedankt, Mark! Ook de hulp van inwoners van de Huybergsebaan en de wijk Hey-end is een hart onder de riem voor de initiatiefnemers. Jammer genoeg hebben we ook moeten vaststellen dat vandalen onze actie probeerden te boycotten door verkeersborden, noodverlichtingen en dranghekkens te vernietigen of zelfs te stelen. Sommige chauffeurs namen zelfs niet de moeite om langzamer te rijden en maakten daardoor heel wat slachtoffers, vaak vlak voor onze ogen.

Latent albinisme bij amfibieën.

Robert Jooris en Griet Nijs

Op 2 april 2006 vond Griet Nijs in één van de voor Kamsalamander (*Triturus cristatus*) aangelegde poelen in de ruilverkaveling Melkwezer te Meertsheuvel een eisnoer van Gewone pad (*Bufo bufo*) dat zowel niet gepigmenteerde (witte) als normaal gepigmenteerde (zwarte) eieren (fig. 3) bevatte. Op 9 april bezocht Griet de poel opnieuw en werd een 20-tal witte en zwarte eitjes uit het eisnoer meegenomen om ze in een aquarium verder te laten ontwikkelen. Uit een klein aantal van de witte eitjes en wat meer van de zwarte ontwikkelden zich al na enkele dagen embryo's en vervolgens larven. Uit de witte eitjes ontstonden albino larven met donkere ogen (fig. 4), uit de zwarte eitjes groeiden normaal gekleurde larven. Een groot aantal (vooral albinistische) larven stierf echter af in de ontwikkelingsstadia 25 tot 26.

Fig. 3. Eisnoer van Gewone pad (*B. bufo*) met wit gekleurde eieren.

(foto Griet Nijs)

Fig. 4. Albino larve Gewone pad.

(foto Griet Nijs)

In een steengroeve in de omgeving van Stuttgart (Baden-Württemberg, Duitsland) werd een albino legsel van een Groene pad (*Pseudepidalea viridis*) vastgesteld. Ook van dit legsel kleurden de witte larven donkerder naarmate ze zich verder ontwikkelden. Tien exemplaren van de 120 verzamelde eieren metamorfoseerden en groeiden verder uit tot normaal gekleurde padden. Veel larven vertoonden een onderhuids oedeem op de romp en de achterpoten en stierven na een paar dagen (Flindt, 1985a). Mogelijk verklaart de oedeemvorming de eigenaardige lichaamsvorm van de larven in Nederland.

In een steengroeve in de omgeving van Stuttgart (Baden-Württemberg, Duitsland) werd een albino legsel van een Groene pad (*Pseudepidalea viridis*) vastgesteld. Ook van dit legsel kleurden de witte larven donkerder naarmate ze zich verder ontwikkelden. Tien exemplaren van de 120 verzamelde eieren metamorfoseerden en groeiden verder uit tot normaal gekleurde padden. Veel larven vertoonden een onderhuids oedeem op de romp en de achterpoten en stierven na een paar dagen (Flindt, 1985a). Mogelijk verklaart de oedeemvorming de eigenaardige lichaamsvorm van de larven in Nederland.

Fig. 6. Albino larven van Gewone pad of Bruine kikker (foto Jelle Hofstra)

Albinisme bij anuren is een weinig bekend verschijnsel vooral bij post-metamorfose dieren die dan doorgaans maar partieel albinistisch zijn (Deichsel, 1985). Pigmentgebrek in eieren van legfels en larven zou daarentegen meer voorkomen en zou gekoppeld zijn aan eerder vermelde abnormaliteiten.

Literatuur

Flindt, R., 1985.- Latenter Albinismus und Mißbildungen bei Kaulquappen von Wechselkröten *Bufo viridis* Laurenti, 1768. Salamandra, 21(4): 298-303.

Deichsel, G., 1985.- Eine teilweise albinistische Kreuzkröte (*Bufo calamita* Laurenti, 1768) aus Biberach an der Riß (Baden-Württemberg). *Salamandra*, 21(4): 316-317

Padden in amplexus met een dode Stierkikker: onvrijwillige doodslag of necrofilie?

Herman Berghmans

Begin april werden in het Zammelsbroek drie Gewone padden (*Bufo bufo*) gevonden in amplexus met een Stierkikker (*Lithobates catesbeianus*) (fig. 7). Vraag blijft of de Stierkikker al dood was toen de padden aan hun amplexus begonnen of de kikker verdronk door toedoen van de mannetjes padden? Padden zijn immers hevige minnaars en omklemmen de éénmaal uitgekozen partner in het water zo langdurig dat die er tenslotte het bijltje bij neerlegt door verdrinking. Anderzijds is ook bekend dat padden het aandurven in amplexus te gaan met overleden soortgenoten en/of kikkers.

Fig. 7. Gewone padden (*B. bufo*) in amplexus met dode Stierkikker (*L. catesbeianus*)
(foto Jan Van Donick)

Populatie Gladde slangen afgegraven in de Kikbeek te Maasmechelen!

Peter Engelen

Gladde slang (*Coronella austriaca*) is voor de provincie Limburg een 'prioritaire soort'. Volgens de gegevens in de Hyla-databank is Gladde slang in deze provincie waargenomen in niet minder dan 46 UTM-kilometerhokken en 87 % van alle in Vlaanderen bezette hokken situeert zich in Limburg! De provincie draagt dus een grote verantwoordelijkheid voor het behoud van de soort in het Vlaams Gewest.

De Kikbeek te Maasmechelen is een mooi natuurgebied en tevens één van de belangrijkste foerageergebieden van de Gladde slang. Het gebied staat onder beheer van ANB (Agentschap voor Natuur en Bos).

Sinds 2003 wordt er jaarlijks op de brug over de snelweg te Maasmechelen een populatie Gladde slangen gevolgd. Van elk individu worden gegevens bijgehouden over ligplaats en uiterlijke kenmerken van de dieren. De plaats waar de slangen zich ophielden (meer dan waarschijnlijk een zomerhabitat) was bestond uit een mix van open zanderige stukjes, grasbultjes en voldoende schuilmogelijkheden, gelegen tegen een voetpad van betonnen stoeptegels. Helaas werden hier infrastructuurwerken gepland. Voor de omvorming van de bestaande tweebaansweg naar een eendaags fietspad en bijhorende oversteekplaats voor het wild werd er net iets te veel grond weg gegraven (fig. 9), juist dit microhabitat die een warmteminnende soort als Gladde slang broodnodig heeft. Een halve meter berm aan beide zijden van de weg was voldoende geweest om deze populatie alle speelruimte te geven die ze nodig had. Wint esthetiek het hier van ecologie?

Fig. 8. Gladde slang (*C. austriaca*)
(foto Jan Van Der Voort)

De 18 verschillende individuen, 15 vrouwtjes en drie mannetjes, werden ondanks bijna dagelijkse zoekpogingen niet meer teruggevonden. Hieronder waren 3 vrouwtjes van meer dan 70 cm. Oude ervaren dieren dus, die bijna jaarlijks veel nakomelingen voortbrachten. Het belang van deze satellietpopulatie was zeer groot. Hier kon namelijk de eerste uitwisseling plaatsvinden tussen de populaties van de Mechelse Heide en die van de Kikbeek.

Fig. 9. Op deze plaats lagen tot voor kort 18 Gladde slangen!

(foto Peter Engelen)

In overleg met de plaatselijke natuurwachter werden er op de gekende zonlocaties onmiddellijk plaghopen aangelegd om een soort vervang(zon)biotoop te creëren. In hoeverre de Gladde slangen hiervan gebruik zullen maken, is maar zeer de vraag. Hopelijk werden niet alle dieren, die zich bij verstoring terugtrokken in de holletjes juist tegen het wegdek, afgegraven.

Dit jammer voorval benadrukt toch maar weer hoe belangrijk overleg is tussen de vele vrijwilligers en de officiële instanties.

En ondertussen zoeken we verder!

Boomkikker te Maaseik? Wat 'kekkert' er in het struikgewas?

Peter Engelen

Is Limburg een boomkikkerplekje rijker? Maar liefst 15 roepende mannetjes maken de Limburgse nachten weer iets minder stil.

Het begon op 10 juni op een amfibieënexcursie voor JNM'ers te Maaseik. Hier werden bij een eerste poel verschillende larven van Boomkikker (*Hyla arborea*) (fig. 10) geschept. Tijdens de nachten die daarop volgden, werd een groot gedeelte van het gebied doorkruist op zoek naar een tot dusver gebiedsvreemd geluid. Er werden, verspreid over vier poelen, 15 roepende mannetjes gehoord. De poelen liggen in een straal van één km van elkaar. Slechts in één poel werd ook voortplanting geconstateerd en in één bijkomende poel werden larven gevonden zonder dat er koorvorming werd waargenomen.

Fig. 10. De Boomkikker (*H. arborea*) terug in opmars in de provincie Limburg?

(foto Jan Van Der Voort)

En dadelijk zitten we met een hoop vragen. Mijn eerste reactie was: speelt hier een flauwe grappenmaker mee? Om 15 roepende mannetjes, een honderdtal larven en voortplanting in twee poelen te bekomen, zijn statistisch gezien 7 500 larven, 391 juvenielen of 90 volwassen nodig. Wie zou dit nu uitzetten? Deze piste lijkt dus zeer onwaarschijnlijk. Hoe lang zouden deze Boomkikkers al in het gebied zitten? We weten met zekerheid dat Boomkikker tot 1984 op verschillende locaties in het gebied voorkwam. Tot 1990 waren Boomkikkers aanwezig op ongeveer twee kilometer van deze plek. Volgens andere bronnen zou Boomkikker het nog iets langer hebben uitgehouden in Maaseik. Maar waar dan precies? In 2002 werd er nog een nacht gezocht op de voormalige locaties, zonder resultaat. Tot de jaren 50 van de vorige eeuw kwamen Boomkikkers in het gebied Maaseik-Kinrooi-Bree op zeer veel plaatsen voor.

Het alom bekende verhaal van toegenomen ontwatering en schaalvergroting ten behoeve van de landbouw zorgde er voor dat er steeds meer voortplantingsplaatsen verdwenen.

Zat er dan misschien toch nog ergens Boomkikkers in een vergeten hoekje, hopen op betere tijden? Misschien hebben de warme zomers van de afgelopen jaren de populatie even een positieve impuls gegeven: 15 dieren vallen natuurlijk iets meer op dan twee of drie. En wat is het effect van dit koude voorjaar en begrazing? Hoeveel legsels en larven zijn ten onder gegaan door de koude of door het vee?

Vraag is hoe het nu verder moet. Gaan we ervoor of wachten we nog even af? In het gebied liggen nog enkele geschikte veedrinkpoelen. Het lijkt echter weinig waarschijnlijk dat deze voldoende zijn om de populatie veilig te stellen. Het beheer zal toch ook lichtjes aangepast moeten worden: vervroegen van het hooitijdstip, uitrasteren van veedrinkpoelen, aanleg van bijkomende houtkanten en braamstruwelen en zoeken naar budget voor aanleg van bijkomende voortplantingsplaatsen.

En wat moeten wij als inventariseerder nu doen? Een tweede, derde en misschien vierde poging ondernemen om de regio Maaseik-Kinrooi-Bree 's nachts aan een grondige boomkikkerinspectie te onderwerpen? Dit jaar is het koorseizoen al bijna gedaan maar in 2007 zullen we deze mensonvriendelijke gebieden moeten trotseren om ons te laten leegzuigen door honderden steekmuggen en weken thuis als door vlooien geplaagde circusapen te liggen krabben, geïrriteerd door de daar massaal voorkomende processierupsen. Hopelijk brengt dit nog ergens een eenzame 'kekkeeraar' aan het licht en is het allemaal dan toch de moeite geweest.

En hoe zit het nu met de overige Limburgse populaties? Bij de populatie in het Maasdal werden dit jaar 17 roepende mannetjes geteld, verspreid over drie poelen. In Diepenbeek waren het er 20 à 30. Hier werden ook nog eens twee poelen aangelegd om een visvrije voortplantingsbiotoop te voorzien. Dit gebied ziet er elk jaar boomkikkervriendelijker uit. Ook de populatie in het Vijvergebied Midden-Limburg breidt zich verder uit en begint ook al in Heusden-Zolder voet aan (hout)wal te krijgen. Er werden enkele honderden roepende mannetjes geteld op een veelvoud aan vijvers en plasjes. De eerste 200 juvenielen werden eind juni al gezien.

Maar toch, er is nog veel werk aan de winkel.

Nieuwe slangensoort ontdekt op Borneo.

Persbericht WWF

In het regenwoud in het 'Hart van Borneo', een bergachtige regio van 220.000 km² werd een nieuwe slangensoort ontdekt die de merkwaardige eigenschap bezit om spontaan van kleur te veranderen. Deze eigenschap is bekend bij sommige reptielsoorten zoals kameleons maar wetenschappers hebben dit fenomeen uiterst zelden bij slangen opgemerkt en hebben tot op heden geen enkele verklaring voor dit fenomeen.

De slang werd ontdekt door Dr Mark Auliya, een Duits reptielexpert bij het Zoologisch Forschungsmuseum Alexander Koenig en tevens WWF-consulent. *'Ik plaatste de roodbruine slang in een donker emmertje. Wanneer ik het dier er enkele minuten later wou uithalen, was het bijna helemaal wit gekleurd'* aldus de wetenschapper. Dr Auliya verzamelde de twee giftige specimens van een halve meter lang in het moerasgebied rond de Kapuas rivier in het Betung Kerihun National Park. Dit park is gelegen in Kalimantan, het Indonesisch gedeelte van Borneo, een gebied waar WWF het conservatiewerk steunt. De nieuw ontdekte slangensoort werd Kapuas modderslang gedoopt. De slang behoort tot de familie van de *Enhydrys* die 22 soorten telt. Slechts twee soorten daarvan zijn wijdverspreid. Alle andere soorten hebben een zeer beperkt verspreidingsgebied. Volgens wetenschappers zou de nieuwe slangensoort enkel in het gebied rond de Kapuas rivier voorkomen. Gedurende de laatste tien jaar werden op de Borneo eilanden 361 nieuwe dier- en plantensoorten ontdekt. Dit komt overeen met drie soorten per maand op een oppervlakte die nauwelijks groter is dan tweemaal de oppervlakte van Duitsland.

De ontdekking van deze 'kameleonslang' vormt de ontrafeling van één van de best bewaarde geheimen diep in het 'Hart van Borneo'. De eigenschap om van kleur te veranderen, heeft de slang tot heden voor de wetenschap verborgen gehouden', stelt Stuart Chapman, internationale coördinator van het 'Hart van Borneo'-programma bij WWF. *'De slang heeft op een slechte dag een slechte kleur gekozen, vermoed ik.'* Toch wijst de internationale natuurbehoudorganisatie WWF erop dat het leefgebied van het pas ontdekte dier bedreigd wordt. Momenteel blijven er slechts de helft van de bossen op Borneo over. In de jaren '80 bedroeg dit nog 75%.

Maar er is hoop. De regeringen van Indonesië, Maleisië en Brunei lanceerden onlangs het 'Hart van Borneo'-initiatief'. Met deze belangrijke stap schaarden de drie landen zich achter een gezamenlijke inspanning om één van de belangrijkste natuurgebieden ter wereld voor toekomstige generaties te behouden.

Vierdaagse naar de Argonne.

Van zaterdag 12 augustus tot en met dinsdag 15 augustus slaat Hyla haar kampplaats op in de Argonne (Frankrijk). Deze oase van rust en natuur (40% loofbos) werd enkel tijdens de Grote Oorlog gedurende vier lange jaren verbeterd strijd aan de anonimiteit ontrukkt, om daarna weer in te slapen als het wilde land. Het massief van de Argonne met haar diepe dalen staat in sterk contrast met de naastgelegen vlakten van de Champagne-Ardennes en de Meuse. Het is een bebost en glooiend gebied, rijk aan meren en prachtige loofbossen. De huizen in de dorpjes zijn opgebouwd uit houten vakwerk en lemen muren. De streek is ook bekend om haar porselein.

De Argonne is een van oudsher bekende streek bij natuurliefhebbers en dan vooral bij ornithologen. Maar ook amfibieën en reptielen ontbreken niet: Vuursalamander, Geelbuikpad, Boomkikker Zandhagedis, Gladde slang, Ringslang, Aspissadder (in de Maasvallei) en uiteraard ook de meer algemene soorten.

We kamperen op de gemeentelijke camping achter de kerk in Futeau (tel. 0033 6 76123897) waar we de zaterdag verzamelen tussen 13u00 en 14u00. De gemeente Futeau telt nauwelijks 153 inwoners (toestand in 2004) en is gelegen in het Franse departement Meuse. Het is best te bereiken via Charleroi. Op de ring in Charleroi nemen we de uitrit 'Porte de France' – Philippeville. Vervolgens de N5 volgen tot Couvin en de Franse grens (Brûly) en Rocroy. Na Rocroy de N51 tot N43. N43 kruisen en richting Rethel volgen (D985). In Rethel de D946 volgen tot Vouziers en vervolgens de D982 tot St. Menehould. In St Menehould, richting Clermont-en-Argonne (N3). In Les Islettes vervolgens de D2 nemen tot Futeau.

Gelet op het beperkt aantal kampeerplaatsen (25) is inschrijven noodzakelijk. Graag inschrijven (met vermelding van het aantal personen en tenten) op info@hylawerkgroep.be en dit ten laatste tot 28 juli as. Graag ook bij inschrijving je telefoonnummer en/of mailadres vermelden.

Bevoorrading van eten en drank is mogelijk in het warenhuis te St Menehould of in de (schaarse) winkels in de dorpen.

Topografische kaarten IGN (1/100.000, nrs. 10 (Reims-Verdun) en 11 (Metz-Nancy).

Contactadres: Robert Jooris (tel. 09 3694228 of 0476 384728; robert.jooris@skynet.be; zie ook www.hylawerkgroep.be onder 'activiteitenkalender')

Wie meer wil weten over de jaaractiviteiten georganiseerd door onze werkgroep:

www.hylawerkgroep.be

Redactie FLITS nummer 2006/3:

Hoofdredactie: Robert Jooris en Dominique Verbelen

Redactiemedewerkers: Herman Berghmans, Gijs Damen, Peter Engelen, Jelle Hofstra en Griet Nijs.

7^e Herpetologische studiedag

Op zaterdag 25 november 2006 organiseert Hyla, de amfibieën- en reptielenwerkgroep van Natuurpunt, in samenwerking met het Provinciebestuur van Antwerpen en Brouwerij Westmalle, de zevende Herpetologische Studiedag.

Programma

9u30: **Ontvangst en koffie**

10u00: **Verwelkoming door de Voorzitter**

10u15: **Van waterjuffer tot kikvorsman. Een integraal poelenplan 2006-2007**

Katelijne Aelen, medewerker natuur, Regionaal Landschap Zenne, Zuun en Zoniën v.z.w.

10u45: **15 Jaar paddenoverzet in Duffel**

Johan Asselberghs, Natuurpunt, Hyla

11u15: **Een groeve voor de Vroedmeesterpad**

Mark Lehouck, Natuurpunt, Hyla

11u45: **Reptielenbeheer in het Meinweggebied. Een andere heide voor de Adder?**

A.J.W. Lenders, Natuurhistorische Genootschap Limburg

12u15: Middagpauze en lunch

13u45: **Boomkikker en Knoflookpad, twee Limburgse 'twee-voor-twaalf soorten'**

Peter Engelen, LIKONA, Natuurpunt, Hyla

14u15: **De Adder in de Meinweg. Een film over een meer dan 25-jarig onderzoek naar gedrag en voorkomen van adders in Nationaal Park 'De Meinweg'**

Peter Keisers, Natuurhistorische Genootschap Limburg

14u45: *Pauze*

15u15: **EUROHERP databank: een biologisch informatiesysteem voor de Europese herpetofauna**

Jeroen Speybroeck, Universiteit Gent

15u45: **De Kamsalamander in Vlaanderen. Verspreiding en verandering in aantal vindplaatsen**

Dirk Bauwens, INBO & Dominique Verbelen, Natuurpunt, Hyla

16u15: **Afsluiting door de Voorzitter gevolgd door receptie aangeboden door Brouwerij Westmalle**

Inschrijving: zie www.hylawerkgroep.be onder '7^e herpetologische studiedag' of door je inschrijving te versturen naar het Hyla-secretariaat, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Werkgroep Hyla

Voorzitter:

Bart Hellemans, Otterdreef 7
2980 Halle Zoersel.
Tel. 03/384.33.56
Gsm : 0473/29.21.63
email: bart.hellemans@skynet.be

Secretaris:

Robert Jooris, Gemoedsveld 3
9230 Wetteren
tel. 09 369 42 28
e-mail
hyla@natuurpunt.be
robert.jooris@natuurpunt.be

Penningmeester:

Jan Van Der Voort, A.Wolfsstraat 24/1
2900 Schoten
tel. 03 658 38 79
e-mail:
jan.vandervoort@hylawerkgroep.be

Webmaster:

Gijs Damen, Dorpsstraat 2/2,
3971 Heppen
tel. 011 391 839
www.hylawerkgroep.be

rekeningnr. HYL: 748-0162358-83

Provinciaal verantwoordelijken:

- Antwerpen : Jan Van der Voort
- Oost-Vlaanderen : Robert Jooris
e-mail: robert.jooris@skynet.be
- West-Vlaanderen: Stefaan Parreyn,
Kruisekestraat 346, 8940 Wervik
gsm 0477 33 58 64
e-mail: stefaan.parreyn@telenet.be
- Vlaams Brabant : Mark Lehouck,
Rotselaarsesteenweg 99, 3018 Leuven
tel. 016 44 49 36
e-mail: mark.lehouck@pandora.be
- Limburg : Peter Engelen, 1 Meilaan 13
3650 Dilsen-Stokkem
tel. 089 75 66 09
e-mail: peter.engelen@euphonymet.be

Leden van Natuurpunt vzw kunnen zich laten opnemen in het adressenbestand van Hyla.

Wat is Hyla

Hyla is de herpetologische werkgroep van de Natuurpunt Studie vzw. Hyla tracht de belangstelling en de inzet van een groter publiek te bekomen door het geven van lezingen, organiseren van herpetologische excursies, publiceren van brochures en verspreiden van posters. Verder is Hyla bezig met tal van herpetologische studies o.a. studie van de Gladde slang in Kalmthout, poeleninventarisatie in Vlaanderen en de bestudering van het groene kikkercomplex. Ook op het vlak van bescherming van onze inheemse herpetofauna is Hyla zeer actief. Jaarlijks worden tienduizenden amfibieën veilig de weg overgezet, die de tocht naar hun paaipplaatsen kruist. Met de aanleg van poelen creëert Hyla zowel in reservaten als in landbouwgebied nieuwe biotopen voor kikkers en salamanders.

